

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за травень 2023 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1. Оподаткування	4
1.1. Про строк оприбуткування готівки	4
1.2. Про обов'язок зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	5
1.3. Про визначення бази оподаткування податком на додану вартість	6
2. Митна справа	8
2.1. Про конвертування вартості товару з доларів США у євро під час визначення митної вартості товарів	8
2.2. Про коригування митної вартості товарів	10
2.3. Про застосування преференційного режиму на товар походженням з Європейського Союзу	11
2.4. Про застосування тарифної преференції, встановленої щодо товарів, імпортованих з країни Європейського Союзу	13
3. Грошовий обіг і розрахунки	15
3.1. Про підтвердження / непідтвердження можливості здійснення операції з купівлі / перерахування іноземної валюти	15
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	17
1.1. Про вимоги до документів для вирішення питання про занесення об'єкта культурної спадщини до переліку об'єктів культурної спадщини	17
1.2. Про строк виконання обов'язку роботодавцем щодо надання центру зайнятості копії укладеного трудового договору (контракту) з іноземцем	20
1.3. Про відсутність у роботодавця права в односторонньому порядку приймати рішення щодо заміни компенсації за невикористані відпустки на зарахування цих днів до стажу роботи, що дає право на щорічні основну та додаткові відпустки	22
1.4. Про право Державної служби експортного контролю України застосовувати процедуру державного експортного контролю до товарів військового призначення, міжнародна передача яких не підлягає такому контролю	25
1.5. Про розрахунок роботодавцем (страхувальником) допомоги по тимчасовій непрацездатності	28
III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	30
1.1. Про чинники, які впливають на своєчасність розгляду запитів на публічну інформацію в умовах правового режиму воєнного стану	30
1.2. Про наявність дискримінаційних ознак у нормах Закону України «Про	

військовий обов'язок і військову службу» щодо священнослужителів інших конфесій	32
1.3. Про помилковість зазначення в листі-згоді на обробку персональних даних учасника публічних закупівель «місця реєстрації» учасника замість «місця проживання»	35
1.4. Про відсутність правових підстав для звільнення особи з військової служби під час воєнного стану через отримання такою особою бронювання	38
1.5. Про визначені законодавством випадки переміщення поліцейського по службі за його згодою	40

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Про строк оприбуткування готівки

Визначальним для правильного оприбуткування готівки є друк Z-звіту та внесення відповідного запису до книги обліку розрахункових операцій у будь-який момент протягом дня, під час якого було одержано / видано готівкові кошти, але не пізніше 24 години

09 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 26 жовтня 2016 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 14 грудня 2016 року у справі № 826/59/16 за позовом Публічного акціонерного товариства «Укрнафта» до Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючим органом за результатами перевірки платника податків встановлено порушення, які полягали у несвоєчасному оприбуткуванні готівкових коштів у книзі обліку розрахункових операцій (далі – КОРО). Не погоджуючись з цими висновками, платник указав, що всі розрахунки протягом дня з клієнтами проводилися з використанням РРО, протягом доби оператор здійснював службові видачі готівкових коштів до каси для інкасації із застосуванням операції «службова видача», що підтверджується Z-звітами РРО, які були вклеєні до КОРО зі здійсненням відповідних записів у розділі 2, прибутковими касовими ордерами та касовою книгою. Інкасація коштів була підтверджена видатковими касовими ордерами, інкасаційними чеками та касовою книгою.

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що матеріалами справи підтверджується своєчасне (у день одержання готівкових коштів) та в повній сумі оприбуткування усієї готівки, що надходила на АЗС платника податків до 24 години доби, що вказує на помилковість твердження контролюючого органу про несвоєчасне оприбуткування готівки.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У разі проведення готівкових розрахунків із застосуванням РРО або з використанням розрахункової книги оприбуткування готівки є сукупність таких

дій: фіксація повної суми фактичних надходжень готівки у фіскальних звітних чеках РРО (даних розрахункової книги); відображення на їх підставі готівки у книзі обліку розрахункових операцій. Невиконання будь-якої з цих дій є порушенням порядку оприбуткування готівки, за яке передбачена відповідальність.

Визначальним для правильного оприбуткування готівки є друк Z-звіту та внесення відповідного запису в КОРО в будь-який момент протягом дня, під час якого було одержано / видано готівкові кошти, але не пізніше 24 години. Контролюючий орган під час перевірки не може встановити неоприбуткування готівкових коштів платником, якщо здійснено облік (запис) грошових коштів у КОРО у повній сумі їхніх надходжень на підставі фіскальних звітних чеків РРО (Z-звітів), складених за підсумками операцій за відповідний день до 24 години, які містять операції «службова видача».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 травня 2023 року у справі № 826/59/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110803065>.

1.2. Про обов'язок зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

Законодавець ухвалює рішення про встановлення пільг, тому може надалі змінити норму, яка встановлює преференцію, не змінюючи загального критерію. Законодавець пов'язує звільнення від сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не тільки і не стільки з його статусом (придатністю його застосування у виробничому промисловому циклі господарської діяльності без конкретизації видів промислового виробництва та організаційних форм, у яких воно здійснюється), а й з використанням будівлі з метою провадження виробничої діяльності, тобто за цільовим призначенням для виготовлення промислової продукції

11 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Авензер» на рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 19 травня 2020 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 01 лютого 2021 року у справі № 440/359/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Авензер» до Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив неподання платником за місцем знаходження об'єкта оподаткування декларацій з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за встановленою формою за період з 2015 року по 2019 рік, а також недекларування та несплату вказаного податку щодо об'єкта нерухомості. Не погоджуючись з цим рішенням, платник зазначив, що об'єкт нежитлової нерухомості належить до будівель промисловості та

відповідно до підпункту «є» підпункту 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 Податкового кодексу України (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) не є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Полтавський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник мав обов'язок подати розрахунок та сплатити податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Законодавець ухвалює рішення про встановлення пільг, тому може надалі змінити норму, яка встановлює преференцію, не змінюючи загального критерію. Не виникає підстав для застосування компенсаторних правозастосовних нормативних механізмів (презумпції правомірності рішень платника), якщо немає колізії нормативно-правового регулювання.

Обираючи за вихідне поняття «промисловість», у зв'язку з яким застосовується податкова пільга, законодавець пов'язує звільнення від сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не тільки і не стільки з його статусом (придатністю його застосування у виробничому промисловому циклі господарської діяльності без конкретизації видів промислового виробництва та організаційних форм, в яких воно здійснюється), а й з використанням будівлі з метою провадження виробничої діяльності, тобто за цільовим призначенням для виготовлення промислової продукції.

Оскільки «будівлі промислові», які є у складі об'єктів нежитлової нерухомості, виступають загальним критерієм визначення об'єкта оподаткування, то встановлення пільги шляхом звільнення від оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, будівель промисловості, зокрема виробничих корпусів, цехів, складських приміщень промислових підприємств, не вказує на недостатню чіткість податкового законодавства. Запровадивши загальний критерій «будівлі промислові», законодавець визначив спеціальний об'єкт / об'єкти, звільнені від оподаткування.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 травня 2023 року у справі № 440/359/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110826988>.

1.3. Про визначення бази оподаткування податком на додану вартість

Факт доведення реалізації самостійно виготовлених товарів / послуг за цінами, які не відповідають ринковим, має доводити особа, яка вважає, що ціна товарів / робіт / послуг, визначена сторонами договору, не відповідає ринковим. Обов'язок доведення невідповідності ціни договору рівню звичайних цін покладається на контролюючий орган. Перевірка проведення реєстрації контрагента

на час вчинення господарських операцій з дотриманням вимог законодавства перебуває поза межами можливого контролю платника

25 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 23 квітня 2021 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 12 липня 2021 року у справі № 200/465/21-а за позовом Приватного акціонерного товариства «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» до Східного міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків (як правонаступника Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби) про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив завищення платником задекларованого кредиту з податку на додану вартість шляхом відображення податкового кредиту на суму податку на додану вартість за операціями з придбання товарів / послуг на території України у контрагентів-постачальників без спричинення реального настання юридичних наслідків. Контрагенти платника податків на момент вчинення спірних фінансово-господарських операцій були юридичними особами—платниками податку на додану вартість, зареєстрованими у встановленому законом порядку та знаходилися на обліку в органах податкової служби. Платник указав на наявність первинних документів бухгалтерського та податкового обліку, якими підтверджується факт реальності господарських операцій. Тому, визначаючи базу оподаткування, платник ураховував рівень звичайних цін на продукцію, які відповідають ринковим.

Донецький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Першого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник надав належним чином оформлені документи, встановлені законодавством про підтвердження здійснення господарських операцій, у зв'язку з придбанням товару за договорами, укладеними з контрагентами. Окремі дефекти в оформленні документів не позбавили можливості ідентифікувати господарську операцію, обсяг товару, його вартість, тому не можуть розглядатися як підстави для позбавлення платника права на формування податкового кредиту у разі реально здійснених господарських операцій. На переконання судів, контролюючий орган не довів, що договірна ціна продажу платником власної продукції не відповідала рівню звичайних (ринкових) цін.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Під час визначення бази оподаткування операцій з постачання продукції власного виробництва податком на додану вартість ураховується рівень звичайних цін на таку продукцію. База оподаткування операцій з постачання самостійно

виготовлених товарів / послуг (не враховуючи норми для окремих видів операцій) не може бути нижчою за звичайні ціни, що відповідають ринковим. Факт доведення реалізації самостійно виготовлених товарів / послуг за цінами, які не відповідають ринковим, має доводити особа, яка вважає, що ціна товарів / робіт / послуг, визначена сторонами договору, не відповідає ринковим. Обов'язок доведення невідповідності ціни договору рівню звичайних цін покладається на контролюючий орган.

Наявність реєстрації контрагента на час вчинення господарських операцій доводить наявність необхідного обсягу правосуб'єктності для здійснення таких операцій. Перевірка проведення такої реєстрації з дотриманням вимог законодавства перебуває поза межами можливого контролю платника.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 травня 2023 року у справі № 200/465/21-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111108772>.

2. Митна справа

2.1. Про конвертування вартості товару з доларів США у євро під час визначення митної вартості товарів

Ціною продажу для платника є ціна, зазначена саме відправником у рахунках-фактурах, що відповідає тій, яка вказана відправником у митних деклараціях країни відправлення із застосуванням конвертації, з урахуванням курсу валют на території Європейського Союзу на той момент. Експортер здійснює конвертацію з урахуванням даних банківської системи Європейського Союзу. Відповідною датою конвертації є дата перерахунку коштів через фінансову установу або дата подання митної декларації країни відправлення. Конвертація валют не вказує на те, що такі документи мають цінову розбіжність

03 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Волинської митниці Держмитслужби на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 22 вересня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 29 грудня 2020 року у справі № 140/6689/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Автокрус» до Волинської митниці Держмитслужби про визнання протиправними та скасування рішень про коригування митної вартості товарів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Імпортовані мотоцикли поставлялися з США, тому в рахунках-фактурах митна вартість зазначалася в доларах США. Обов'язок заповнення граф митної декларації мала компанія-відправник, зареєстрована в країні Європейського Союзу, де встановлена офіційна валюта «євро». Митна вартість імпортованого товару була визначена в експортних деклараціях саме у валюті «євро», з дотриманням усіх норм та рекомендацій країн Європейського Союзу. Платник надав закріплені статтею 53

Митного кодексу України документи, які підтверджують задекларовану митну вартість товарів: свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів; зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу товарів; копії автотранспортних накладних; банківські платіжні документи про проведення оплати за імпортовані транспортні засоби; договір про надання послуг митного брокера; висновок про проходження товару, акт експертизи, виданий компетентним органом. До митного оформлення декларант не надав документів, які б підтверджували конвертування вартості товару з доларів США у євро. Під час декларування товарів митний орган установив, що володіє інформацією, яка призвела до виникнення сумнівів у правильності визначення митної вартості товарів на підставі відомостей, отриманих із зовнішніх джерел. У рішеннях контролюючого органу було відсутнє обґрунтування того, що виявлені митним органом недоліки та неточності впливають на митну вартість товарів. Платник не погодився з висновками контролюючого органу вказавши, що для підтвердження обґрунтованості заявленої митної вартості товару та обраного методу її визначення було подано всі необхідні документи.

Волинський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що заявлена платником митна вартість імпортованих товарів відповідає розміру, зазначеному в митних деклараціях. Платник під час проходження процедури митного оформлення товарів надав до митного органу повний пакет документів для підтвердження повноти та достовірності заявленої митної вартості імпортованих товарів за основним методом. Водночас митний орган не підтвердив належними доказами наявність у поданих документах розбіжностей, ознак підробки або відсутність всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товару, чи відомостей щодо ціни, яка фактично сплачена або підлягає сплаті за цей товар.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Ціна DAP означає, що контрактна (інвойсова або митна) ціна за товар включає суму вартості самого товару, експортного митного оформлення цього товару з оплатою експортних мит та інших зборів і вартості доставки (фрахту) до зазначеного пункту призначення.

Ціною продажу для платника є ціна, зазначена у рахунках-фактурах, що відповідає тій, яка вказана відправником, зареєстрованим у країні Європейського Союзу, у митних деклараціях країни відправлення із застосуванням конвертації з урахуванням курсу валют на території Європейського Союзу на той момент. Експортер здійснює конвертацію з урахуванням даних банківської системи Європейського Союзу. Відповідною датою конвертації є дата перерахунку коштів через фінансову установу або дата подання митної декларації країни відправлення. Конвертація валют не вказує на те, що такі документи мають цінову розбіжність.

Витребувати необхідно лише ті документи, які дають можливість пересвідчитись у правильності чи помилковості задекларованої митної вартості, а не всі, які

встановлені статтею 53 Митного кодексу України. Ненадання повного переліку витребуваних документів може бути підставою для визначення митної вартості не за першим методом лише тоді, коли подані документи є недостатніми чи такими, що у своїй сукупності не спростовують сумнів у достовірності наданої інформації.

Не можуть бути взяті до уваги відомості мережі Інтернет, роздруківки з відповідних сайтів щодо продажу товару на аукціонах в США, покладені в обґрунтування рішень стосовно вартості товарів. Митний кодекс України не встановлює застосування таких даних, що не містять ідентифікаційних відомостей про покупця та дійсну ціну продажу, за своїм правовим статусом не є офіційними документами та не спростовують відомості, вказані у документах, поданих до митного оформлення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 травня 2023 року у справі № 140/6689/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110616325>.

2.2. Про коригування митної вартості товарів

На законодавчому рівні немає визначення складових (реквізитів) прайс-листа, який продавець може оформлювати в довільній формі та на власний розсуд. Прайс-лист не є основним документом для підтвердження митної вартості товару, тому будь-які сумніви у правильності його складання не повинні впливати на висновок митного органу про необхідність коригування митної вартості товару

10 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Київської митниці Державної фіскальної служби на постанову Одеського окружного адміністративного суду від 10 травня 2017 року й ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 09 серпня 2017 року у справі № 815/1780/17 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Аль Мак» до Київської митниці Державної фіскальної служби про визнання протиправними та скасування рішень про коригування митної вартості товарів і карток відмови в прийнятті митної декларації, митному оформленні випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Товари постачалися за умовами поставки CIF згідно з Правилами Ікотермс-2010, відповідно до яких витрати на страхування товарів включені в ціну товарів, виставлену до оплати продавцем у інвойсах. Контролюючий орган ухвалив рішення про коригування митної вартості товарів, оскільки подані платником документи для митного оформлення товарів містили розбіжності: (1) відповідно до положень контрактів оплата здійснювалася попереднім платежем або після отримання товару, але ні в контракті, ні в інвойсі строки післяплати не були обумовлені; (2) оплата здійснювалася перерахуванням грошових коштів на рахунок продавця, або за іншими реквізитами, вказаними в додаткових угодах до договору, але до митного оформлення додаткові угоди не були надані; (3) у страхових полісах був відсутній

номер інвойсу, згідно з яким здійснювалося митне оформлення вантажу; в експортній декларації не були зазначені дані про контракт, відповідно до якого відбувалася поставка, хоча така графа містилася в експортній декларації; надані прайс-листи на умовах поставки CIF вказували на суб'єктивну спрямованість пропозицій та суперечили суті прайс-листа.

Одеський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Одеського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник подав усі необхідні документи, які підтверджують митну вартість товарів за ціною договору згідно з вимогами частин четвертої–п'ятої статті 58 Митного кодексу України, а контролюючий орган не довів правомірність прийнятого рішення щодо коригування заявленої декларантом митної вартості товарів.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Якщо контрагент здійснював страхування та митне очищення експорту, платник не підлягає відповідальності за повноту відомостей, наведених у страхових документах та експортній декларації. Ненадання декларантом додаткових угод до контракту не має наслідком наявності розбіжностей у поданих документах, якщо зовнішньоекономічний контракт визначає платіжні реквізити сторін і не було потреби в укладанні додаткових угод.

Відсутність платіжних документів про оплату поставлених товарів має наслідком відстрочку платежу та не вказує на заниження платником митної вартості товару. Подані до митного оформлення товарів інвойси є розрахунково-платіжними документами, у яких покупцю виставляються суми до сплати, а також міститься вся необхідна інформація для визначення митної вартості товару за ціною договору.

На законодавчому рівні відсутнє визначення складових (реквізитів) прайс-листа, який продавець може оформлювати в довільній формі та на власний розсуд. Прайс-лист не є основним документом для підтвердження митної вартості товару, тому будь-які сумніви в правильності його складання не повинні впливати на висновок митного органу про необхідність коригування митної вартості товару.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 травня 2023 року у справі № 815/1780/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110803002>.

2.3. Про застосування преференційного режиму на товар походженням з Європейського Союзу

Сертифікат з перевезення товару EUR.1 – це документ, що видається митними органами країни експорту під час застосування преференційних ставок ввізного мита для підтвердження відповідності товару правилам визначення преференційного походження, встановленим в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми

державами-членами, з іншої сторони. Обов'язок вжити всіх належних заходів для перевірки статусу походження товарів, забезпечити правильне заповнення бланків сертифіката з перевезення товару EUR.1 покладено на митні органи, які видають сертифікати з перевезення товару EUR.1

12 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «КМ Логістик» на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 17 вересня 2021 року у справі № 140/1130/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «КМ Логістик» до Волинської митниці Держмитслужби про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив безпідставне застосування платником умовного преференційного режиму на товар, походженням з Європейського Союзу, ввезений на територію України за митною декларацією, що призвело до заниження податку на додану вартість і мита на товари, які ввозяться на митну територію України суб'єктами господарювання. Платник не погодився з цими висновками, оскільки митна декларація та сертифікат з перевезення EUR. 1, у яких було задекларовано товар під час ввезення на митну територію України, були прийняті митним органом, а імпортований товар випущений у вільний обіг. Митне оформлення товару було здійснено без будь-яких зауважень, що підтверджує надання достатньої кількості документів щодо преференції зі сплати митних платежів.

Волинський окружний адміністративний суд рішенням від 13 квітня 2021 року задовольнив позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що сертифікат про походження товару є лише одним із документів, на підставі якого митниця визначає країну походження товару, що впливає на нарахування митних платежів під час оформлення товарів і після їхнього випуску відповідно до заявленого митного режиму. Платник надав до митного оформлення всі документи, що підтверджують право на преференцію.

Восьмий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції зазначив, що у спірних правовідносинах обов'язок щодо декларування, визначення і сплати мита та податку на додану вартість має саме платник, який відповідальний за повноту виконання цього обов'язку. Формальна наявність сертифіката походження товару, за видачу якого несе відповідальність експортер, не є достатньою підставою для висновку про вчинення платником усіх залежних від нього дій для отримання преференції. Діючи добросовісно та застосовуючи пільгові тарифи, платник мав не покладатися лише на відповідальність експортера за видачу відповідного сертифіката, а безсумнівно переконатися, що імпортований товар є товаром відповідного походження згідно з положеннями розділу «Угоди про

асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони».

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Сертифікат з перевезення товару EUR.1 – це документ, що видається митними органами країни експорту під час застосування преференційних ставок ввізного мита для підтвердження відповідності товару правилам визначення преференційного походження, встановленим в «Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони».

Сертифікат з перевезення товару EUR.1 має бути виданий митними органами країни-члена Європейського Союзу або України, якщо розглядувані товари можуть бути визнаними такими, що походять з Європейського Союзу або України, і узгоджуються з іншим умовами Протоколу I до вказаної Угоди. Сертифікат з перевезення товару EUR.1 має бути виданий митними органами та переданий експортерів відразу після здійснення чи забезпечення фактичного експортування товару.

Обов'язок вжити усіх належних заходів для перевірки статусу походження товарів, забезпечити правильне заповнення бланків сертифіката з перевезення товару EUR.1 покладено на митні органи, які видають сертифікати з перевезення товару EUR.1. Для виконання цього завдання контролюючі органи мають право вимагати будь-яких доказів і здійснювати будь-яку перевірку рахунків експортера та інші перевірки, які вважатимуть належними. Ці органи також мають забезпечити правильне заповнення бланків, зокрема перевірити, чи призначену для опису товарів комірку заповнено таким чином, щоб зловмисне дописування було неможливим.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 травня 2023 року у справі № 140/1130/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110826985>.

2.4. Про застосування тарифної преференції, встановленої щодо товарів, імпортованих з країни Європейського Союзу

Норми чинного митного законодавства (з урахуванням міжнародних договорів та угод, учасниками яких є Україна) не забороняють імпортеру для застосування преференційної ставки ввізного мита подавати сертифікати походження на кожен частину комплектного об'єкта замість єдиного документа-підтвердження

19 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Волинській області на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 13 травня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 24 вересня 2020 року у справі № 140/211/20 за позовом

Товариства з обмеженою відповідальністю «Кроноспан УА» до Головного управління Державної податкової служби у Волинській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Походженням виробничої лінії платника податків був Європейський Союз. Постачання виробничої лінії та її ввезення на митну територію України відбувалось у розібраному стані. Митне оформлення виробничої лінії було здійснено за єдиним кодом згідно з УКТ ЗЕД без будь-яких зауважень зі сторони митниці щодо сертифікатів походження товару форми EUR.1. Платник застосував преференцію (звільнення від сплати ввізного мита) на підставі «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (далі – Угода про асоціацію). Контролюючий орган за результатами перевірки дійшов висновку, що у зв'язку з відсутністю в платника єдиного сертифікату походження товару (виробничої лінії) складові комплектного об'єкта не можуть бути визнані такими, що мають преференційне походження з Європейського Союзу для надання режиму вільної торгівлі на підставі Угоди про асоціацію та не мають права на преференцію. Тому ввізне мито щодо ввезеного обладнання (виробничої лінії) має справлятися за ставкою 5%, а база оподаткування операцій із ввезення цього обладнання на митну територію України – з урахуванням суми ввізного мита.

Волинський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що сертифікат про походження товару є одним з документів, на підставі якого контролюючий орган встановлює країну походження товару, що впливає на нарахування відповідних митних платежів під час митного оформлення товару та після його випуску з-під митного контролю відповідно до заявленого митного режиму. Імпортер має право на застосування тарифної преференції у вигляді звільнення від сплати ввізного мита за товари, ввезені з Європейського Союзу, за умови підтвердження походження товарів під час митного оформлення сертифікатом EUR.1 (або іншим документом, визначеним Митним кодексом України та Протоколом 1 до Угоди про асоціацію), виданим митним органом країни експорту на конкретну партію товару.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У коментарі Методичних рекомендацій щодо правил преференційного походження, що застосовуються між країнами Європейського Співтовариства, іншими європейськими країнами та країнами-учасницями Євро-середземноморського партнерства до статті 26 Протоколу щодо правил визначення преференційного походження¹ зазначається, що імпортер, який має намір скористатися перевагами положень цієї статті, має проінформувати експортера перед експортом першої партії товару про необхідність видачі єдиного сертифікату

походження на весь товар. Вірогідно, що кожна поставка складається лише з товарів, які мають преференційне походження.

Зазначена стаття надає імпортерам право запитати в митних органів дозвіл на імпорт великогабаритних елементів частинами. До кожної відправки додається єдиний сертифікат походження товару, що має бути поданий під час імпорту першої партії. Це дає можливість спростити процедуру імпорту, виключивши необхідність подавати окремий сертифікат походження на кожну поставку / партію. Положення цієї статті головним чином застосовуються до виробничого обладнання, що за своєю природою не може бути відвантаженим однією партією. Митні органи країни-імпортера, за умови виконання імпортером поставлених вимог, мають право погодити такий запит або відхилити його. У разі погодження запиту митними органами країни імпортера, імпортер має надати єдиний сертифікат походження товару під час ввезення першої партії. Водночас імпортер, який має на меті здійснення поставки частинами, перед ввезенням першої партії товару має проінформувати експортера про необхідність отримання єдиного сертифікату походження для всього імпортованого продукту (комплектного об'єкта). Якщо кожна така поставка супроводжується підтвердженнями походження, такі окремі підтвердження походження мають бути прийняті митними органами країни імпортера замість єдиного сертифікату походження, який видано на весь продукт.

Норми чинного митного законодавства (з урахуванням міжнародних договорів та угод, учасниками яких є Україна) не забороняють імпортеру для застосування преференційної ставки ввізного мита подавати сертифікати походження на кожну частину комплектного об'єкта замість єдиного документа-підтвердження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 травня 2023 року у справі № 140/211/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110972321>.

3. Грошовий обіг і розрахунки

3.1. Про підтвердження / непідтвердження можливості здійснення операції з купівлі / перерахування іноземної валюти

Повноваження щодо підтвердження чи непідтвердження можливості здійснення операцій клієнтів уповноважених банків з купівлі / перерахування іноземної валюти за межі України не належать до дискреційних, оскільки тільки один з можливих варіантів поведінки може мати правову підставу. Обидва варіанти можливих рішень не можуть бути одночасно юридично допустимими, тому що фактично немає вільного вибору між ними. Правомірним може вважатися лише один із них – той, що відповідає визначеним у законодавстві підставам

17 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національного банку України на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 30 липня 2020 року

та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 28 жовтня 2020 року у справі № 826/25832/15 за позовом Іноземного підприємства «Ретал Україна» до Національного банку України, за участі Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк „Приватбанк“» як третьої особи, про визнання протиправними дій щодо непідтвердження можливості здійснення операції з купівлі іноземної валюти, зобов'язання визнати протиправним та скасувати рішення Національного банку України в цій частині, а також направити повідомлення про підтвердження операції.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішення про непідтвердження можливості здійснення операції платника щодо купівлі іноземної валюти було прийняте в день складання та направлення банку листа-вимоги про надання документів та до спливу визначеного Національним банком України граничного строку надання таких документів. Платник указав на безпідставність непідтвердження можливості здійснення операції, бо купівля валюти для перерахування за товар, згідно з контрактом, на рахунок постачальника-нерезидента була ініційована під час ведення основної господарської діяльності та відповідала вимогам чинного законодавства.

Окружний адміністративний суд міста Києва рішенням, залишеним без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що підставою для непогодження операції можуть бути лише визначені законодавством обставини. Банк не наділений повноваженнями за конкретних фактичних обставин діяти на власний розсуд – погодити або не погодити операцію, оскільки існує лише один правомірний варіант поведінки.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Повноваження щодо підтвердження чи непідтвердження можливості здійснення операцій клієнтів уповноважених банків з купівлі / перерахування іноземної валюти за межі України не належать до дискреційних, оскільки тільки один з можливих варіантів поведінки може мати правову підставу. Обидва варіанти можливих рішень не можуть бути одночасно юридично допустимими, тому що фактично відсутній вільний вибір між ними. Правомірним може вважатися лише один з них – той, що відповідає визначеним у законодавстві підставам.

Дії щодо надання запитуваних документів не можуть вплинути на рішення Національного банку України в частині непідтвердження можливості здійснення операції з купівлі іноземної валюти, прийняте в день складання листа-вимоги про надання документів платником. У разі наявності сумнівів щодо фіктивності операцій, Національний банк України не позбавлений права запитати та отримати від уповноваженого банку копії додаткових документів, необхідних для з'ясування обставин конкретної операції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 травня 2023 року у справі № 826/25832/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110923856>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Про вимоги до документів для вирішення питання про занесення об'єкта культурної спадщини до переліку об'єктів культурної спадщини

Питання про занесення об'єкта культурної спадщини до переліку об'єктів культурної спадщини вирішується уповноваженим органом на підставі вичерпного переліку документів, а саме: фотофіксації об'єкта; історичної довідки або витягу з наукового звіту дослідника археологічної спадщини. Історична довідка має містити інформацію щодо його автентичності й загальні характеристики історичної та архітектурної цінності. При цьому обов'язковою вимогою до складання історичної довідки законодавець визначає її підписання особою, що має науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук або доктора наук) за спеціальністю «музеєзнавство, пам'яткознавство» або архітектури – для об'єктів архітектури, та загальні вимоги щодо її змісту стосовно інформації, яка має міститись у ній залежно від класифікації об'єктів культурної спадщини

02 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу заступника керівника Львівської обласної прокуратури та Рівненської ОДА на рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 17 червня 2022 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 01 грудня 2022 року у справі № 460/1864/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю (далі - ТОВ) «Русана Плюс» до Рівненської обласної державної адміністрації (далі - Рівненська ОДА), третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні позивача - Управління комунальною власністю виконавчого комітету Рівненської міської ради, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача - Управління культури і туризму Рівненської ОДА, за участю прокурора Рівненської окружної прокуратури, про визнання протиправним та скасування розпорядження Рівненської обласної державної адміністрації від 11 грудня 2019 року «Про взяття на облік об'єкта культурної спадщини».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач, відповідно до договору оренди нежитлового приміщення укладеного з Управлінням комунальної власності виконавчого комітету Рівненської міської ради, є орендарем нежитлової будівлі, розташованої за адресою: місто Рівне, вул. 16 Липня, 59.

21 жовтня 2019 року громадська організація «Наша мета» звернулася до відповідача з листом, у якому просила вирішити питання про занесення зазначеної вище будівлі до переліку об'єктів культурної спадщини, до якого додано фотофіксацію об'єкта та історичну довідку.

За змістом історичної довідки, що міститься в матеріалах справи, будівля є одним з найстаріших житлових мурованих будинків міста Рівного.

На момент обстеження (вересень 2019 року) перебуває в аварійному стані.

Будинок являє собою унікальний збережений зразок міської забудови Рівного кінця XVIII століття - початок XX століття.

Розпорядженням Рівненської ОДА від 11.12.2019 «Про взяття на облік об'єкта культурної спадщини» вирішено будинок (мурований) занести до Переліку об'єктів культурної спадщини згідно з додатком.

Вважаючи вказане розпорядження Рівненської ОДА протиправним, ТОВ «Русана Плюс» звернулося до суду з цим позовом.

Окружний адміністративний суд задовольнив позовні вимоги.

Задовольняючи позовні вимоги суд першої інстанції виходив із протиправності оспорюваного розпорядження відповідача, оскільки нежитловий будинок немає ознак притаманних історичним об'єктам культурної спадщини та об'єктам архітектури з огляду на те, що відсутній зв'язок вказаного об'єкта з історичними подіями, віруваннями, життям і діяльністю людей, які зробили значний внесок у розвиток культури міста Рівне.

Апеляційний адміністративний суд постановою змінив рішення окружного адміністративного суду в частині мотивів його прийняття; у решті рішення суду першої інстанції - залишив без змін.

Суд апеляційної інстанції, змінюючи рішення суду першої інстанції в частині мотивів його прийняття, виходив із того, що визначальним у спірному випадку є одночасне дотримання в історичній довідці всіх зазначених у пункті 6 Розділу II Порядку обліку об'єктів культурної спадщини, затвердженого наказом Міністерства культури України від 11 вересня 2013 року № 158 (далі - Порядок № 158) вимог у сукупності, що виступає єдиною та необхідною правовою підставою для розгляду уповноваженим органом питання про взяття на облік об'єкта культурної спадщини. Разом з тим, як видно зі змісту історичної довідки, така не містить інформації, передбаченої пунктом третім Розділу II Порядку № 158, зокрема, щодо автентичності об'єкта, його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною другою статті 14 Закону України від 8 червня 2000 року № 1805-III «Про охорону культурної спадщини» (далі - Закон №1805-III) передбачено, що об'єкт культурної спадщини до вирішення питання про його реєстрацію як пам'ятки вноситься до Переліку об'єктів культурної спадщини і набуває правового статусу щойно виявленого об'єкта культурної спадщини, про що відповідний орган охорони культурної спадщини в письмовій формі повідомляє власника цього об'єкта або уповноважений ним орган (особу).

Таким чином, взяття на облік об'єкта культурної спадщини шляхом занесення його до Переліку об'єктів культурної спадщини (далі - Перелік) - це перший етап у процедурі державної реєстрації об'єктів культурної спадщини.

Проаналізувавши положення пунктів 3, 5 Порядку № 158 Верховний Суд зазначив, що питання про занесення об'єкта культурної спадщини до Переліку вирішується уповноваженим органом на підставі вичерпного переліку документів, а саме: фотофіксації об'єкта; історичної довідки або витягу із наукового звіту дослідника археологічної спадщини.

Історична довідка має містити інформацію щодо його автентичності та загальні характеристики історичної та архітектурної цінності.

При цьому, обов'язковою вимогою до складання історичної довідки законодавець визначає її підписання особою, що має науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук або доктора наук) за спеціальністю «музеезнавство, пам'яткознавство» або архітектури - для об'єктів архітектури та загальні вимоги щодо її змісту стосовно інформації, яка має міститись у ній в залежності від класифікації об'єктів культурної спадщини.

З огляду на зміст історичної довідки, колегія суддів Верховного Суду зазначила, що у ній у повній мірі висвітлено та обґрунтовано автентичність об'єкта (часткову збереженість), його цінність як об'єкта культурної спадщини - унікальністю збереженого зразку міської забудови міста Рівне кінця XVIII століття - початок XX століття, а також вона підписана доктором архітектури, як цього вимагає пункт 3 розділу II та пункт 5 розділу III Порядку № 158.

За таких обставин, висновок суду апеляційної інстанції про невідповідність пункту 3 Розділу II Порядку №158 змісту історичної довідки, на підставі якої оспорюваним розпорядженням відповідача вирішувалось питання про занесення об'єкта культурної спадщини до Переліку, зокрема, щодо автентичності об'єкта, його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду, не ґрунтується на правильному розумінні закону, у зв'язку із чим його постанова підлягає скасуванню.

При цьому, колегія суддів Верховного Суду звернула увагу на те, що суд першої інстанції, при розгляді цієї справи, в порушення статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України, надав оцінку історичним та архітектурним цінностям вказаного будинку, критерії щодо яких перевіряються під час вирішення питання щодо занесення об'єкта культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, тобто на іншому етапі державної реєстрації об'єкта культурної спадщини з метою його охорони, та дійшов до передчасного висновку про відсутність у нього ознак притаманних об'єктам культурної спадщини у розумінні статей 1, 2 Закону № 1805-III, оскільки у спірному випадку суд мав перевірити чи вчинені уповноваженим органом дії щодо занесення спірного будинку до Переліку, зокрема, на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, тобто виключно щодо дотримання Рівненською ОДА процедури занесення зазначеного вище будинку до вказаного Переліку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 травня 2023 року у справі № 460/1864/20 можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110586631>.

1.2. Про строк виконання обов'язку роботодавцем щодо надання центру зайнятості копії укладеного трудового договору (контракту) з іноземцем

Частина четверта статті 47-2 Закону України від 5 липня 2012 року № 5067-VI «Про зайнятість населення» визначає початок відліку строку на укладання трудового договору (контракту) з іноземцем з дати видачі дозволу на застосування праці іноземця, тоді як обчислення строку на надання роботодавцем належним чином засвідченої копії укладеного трудового договору (контракту) з іноземцем визначається з дати його укладання.

Водночас Закон № 5067-VI не містить винятків у частині обов'язку роботодавця надати територіальному органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, належним чином засвідчену копію укладеного трудового договору (контракту) з іноземцем протягом 10 календарних днів з дати його укладання.

Своєю чергою такий обов'язок не ставиться в залежність від наявності чи відсутності чинного дозволу на застосування праці іноземця, а виникає в роботодавця з моменту укладання трудового договору (контракту) з іноземцем

08 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного акціонерного товариства «Девон» на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 травня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 21 жовтня 2020 року у справі № 640/21787/18 за позовом Приватного акціонерного товариства «Девон» до Київського міського центру зайнятості, третя особа: ОСОБА_1 про визнати протиправним і скасування наказу відповідача в частині скасування дозволу на застосування праці іноземця.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

04.07.2018 ПрАТ «Девон» подано до Київського МЦЗ заяву про отримання роботодавцем дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства.

За результатами розгляду порушеного у заяві питання, Київським МЦЗ було прийнято наказ від 09.07.2018 згідно з яким видано дозвіл від 09.07.2018 на застосування праці іноземця громадянина Польщі ОСОБА_1.

Згодом ПрАТ «Девон» листом від 01.08.2018, на виконання вимог частини четвертої статті 42-7 Закону України від 05.07.2012 № 5067-VI «Про зайнятість населення» (далі - Закон №5067-VI), було надано Київському МЦЗ засвідчену копію трудового контракту з головою правління ПрАТ «Девон» ОСОБА_1 від 27.04.2018 та витяг із протоколу загальних зборів акціонерів ПрАТ «Девон» №31 від 26.04.2018 про обрання ОСОБА_1 головою правління.

Водночас, наказом Київського МЦЗ від 17.08.2018 скасовано дозвіл на застосування праці іноземця від 09.07.2018 №74058.

Про прийняття зазначеного наказу позивача було повідомлено листом від 20.08.2018, у якому зазначено, що скасування дозволу пов'язано із порушенням

строків подання копії укладеного трудового договору (контракту), визначених частиною четвертою статті 42-7 Закону № 5067-VI.

Вважаючи свої права та інтереси порушеними, позивач звернувся із цим позовом до суду.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив з того, що на законодавчому рівні обумовлений обов'язок роботодавця укласти з іноземцем чи особою без громадянства трудовий договір (контракт) не пізніш як за 90 календарних днів з дати видачі дозволу та у десятиденний строк після укладення трудового договору (контракту) надати його копію, засвідчену роботодавцем, територіальному органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції. Неподання роботодавцем у встановлений цим Законом строк до територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, копії трудового договору (контракту), укладеного з іноземцем або особою без громадянства, згідно із пунктом 2 частини другої статті 42-10 Закону №5067-VI є підставою для скасування раніше виданого дозволу. За таких обставин, суди обох інстанцій констатували, що в межах реалізації заяви про отримання роботодавцем дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства позивачем не було виконано вимоги частини четвертої статті 42-7 Закону №5067-VI в частині необхідності подання до Київського МЦЗ копії трудового договору (контракту) протягом десяти днів з моменту його укладення, що має своїм наслідком скасування такого дозволу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Конструкція правової норми частини четвертої статті 47-2 Закону № 5067-VI фактично встановлює два обов'язки роботодавця: 1) протягом 90 днів після отримання дозволу на застосування праці іноземця укласти трудовий договір (контракт) з таким іноземцем; 2) протягом 10 календарних днів, після укладення трудового договору (контракту), надати територіальному органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції належним чином засвідчену копію цього правочину.

Отже частиною четвертою статті 47-2 Закону №5067-VI встановлений присічний строк виконання роботодавцем обов'язку щодо укладання контракту.

У справі, що розглядається, суди попередніх інстанцій встановили, що дозвіл на застосування праці іноземців та осіб без громадянства виданий 09.07.2018, копії трудового контракту від 27.04.2018 подано до Київського МЦЗ листом 08.08.2018.

Колегія суддів Верховного Суду наголосила, що частина четверта статті 47-2 Закону № 5067-VI визначає початок відліку строку на укладання трудового договору (контракту) з іноземцем з дати видачі дозволу на застосування праці іноземця, у той час коли, обчислення строку на надання роботодавцем належним чином засвідченої

копії укладеного трудового договору (контракту) з іноземцем визначається з дати його укладання.

Водночас Закон № 5067-VI не містить в собі винятків в частині обов'язку роботодавця надати територіальному органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції належним чином засвідчену копію укладеного трудового договору (контракту) з іноземцем протягом 10 календарних днів з дати його укладання.

Своєю чергою, такий обов'язок не ставиться в залежність від наявності чи відсутності чинного дозволу на застосування праці іноземця, а виникає у роботодавця з моменту укладання трудового договору (контракту) з іноземцем.

Зважаючи на викладене, колегія суддів Верховного Суду погодилась із висновками судів обох інстанцій, що надання ПрАТ «Девон» до Київського МЦЗ копії трудового контракту, укладеного ще 27.04.2018, лише 08.08.2018 не узгоджується із вимогами законодавця в частині дотримання десятиденного строку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 травня 2023 року у справі № 640/21787/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110743041>.

1.3. Про відсутність у роботодавця права в односторонньому порядку приймати рішення щодо заміни компенсації за невикористані відпустки на зарахування цих днів до стажу роботи, що дає право на щорічні основну та додаткові відпустки

За змістом частини третьої статті 9 Закону України «Про відпустки» якщо працівник, переведений на роботу на інше підприємство, повністю або частково не використав щорічні основну та додаткові відпустки і не одержав за них грошову компенсацію, то до стажу роботи, що дає право на щорічні основну та додаткові відпустки, зараховується час, за який він не використав ці відпустки за попереднім місцем роботи.

У свою чергу стаття 9 Закону України «Про відпустки» має назву «Обчислення стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку», а отже частина третя цієї статті не надає право власнику в односторонньому порядку приймати рішення щодо заміни передбачених чинним законодавством виплат компенсації за невикористані відпустки на зарахування цих днів до стажу роботи, що дає право на щорічні основну та додаткові відпустки

10 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпраці у Дніпропетровській області на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 20 жовтня 2020 року у справі № 160/4978/19 за позовом відділу освіти виконавчого комітету Жовтоводської міської ради до Головного управління Держпраці у Дніпропетровській області про визнання визнання протиправними та скасування акту інспекційного відвідування, постанови про накладення штрафу

припису про усунення виявлених порушень, складених уповноваженими посадовими особами Головного управління Держпраці у Дніпропетровській області.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У період з 17.04.2019 по 18.04.2019 головним державним інспектором відділу з питань додержання законодавства про працю, застрахованих осіб, зайнятість, працевлаштування інвалідів та з питань дитячої праці у Криворізькому регіоні проведено інспекційне відвідування відділу освіти виконавчого комітету Жовтоводської міської ради для здійснення контролю за додержанням позивачем вимог законодавства про працю з питань повноти нарахування та своєчасності виплати остаточного розрахунку при звільненні працівників.

За підсумками проведеного інспекційного відвідування відповідачем складено акт від 18.04.2019, в якому зазначено про порушення позивачем вимог чинного законодавства: частини 1 статті 83, частини 4 статті 97 КЗпП України, статті 12 Закону України «Про оплату праці», а саме:

«У грудні 2018 року 79 працівників Відділу освіти були звільнені на підставі пункту 5 статті 36 КЗпП України за переведенням до комунального закладу загальної середньої освіти I-III ступенів «Дивосвіт» (далі - КЗ ЗСО «Дивосвіт»). У зв'язку з специфікою діяльності шкільних закладів, які забезпечують учбовий процес, педагогічні працівники приймаються на роботу у період серпень-вересень, а щорічні відпустки тривалістю 56 календарних днів отримують під час канікул, період червень-серпень.

Перевіркою наказів, відомостей нарахування заробітної плати за грудень 2018 встановлено, що при звільненні педагогічних працівників компенсацію за невикористані ними дні щорічних відпусток не було нараховано та не виплачено 51 працівнику згідно із зазначеним в акті переліком (які звільнилися 10 грудня 2018 року). Разом з тим, суми грошової компенсації не було перераховано на рахунок КЗ ЗСО «Дивосвіт», до якого були прийняті вищезазначені працівники, чим порушено вимоги частин 1 та 3 статті 83, частини 4 статті 97 Кодексу законів про працю України та статті 12 Закону України «Про оплату праці».

Не погодившись із актом інспекційного відвідування, та складеними на його підставі відповідачем приписом про усунення виявлених порушень і постановою про накладення штрафу, позивач звернувся до суду з даним позовом.

Рішенням окружного адміністративного суду відмовлено у задоволенні позовних вимог.

Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції виходив з того, що при складанні акту інспекційного відвідування, а також прийнятті на його підставі спірних постанов про накладення штрафу та припису про усунення виявлених порушень, відповідач діяв у межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України, обґрунтовано, з урахуванням всіх обставин, що мають значення для прийняття рішення.

Апеляційний адміністративний суд рішення окружного адміністративного суду - скасував та прийняв нову постанову про часткове задоволення позову.

Задовольняючи позовні вимоги судом апеляційної інстанції взято до уваги такі обставини:

- неможливість виплати грошової компенсації під час звільнення працівників, пов'язана з відсутністю відповідного фінансування на бюджетний рік, в якому відбулася реорганізація та звільнення працівників;

- на момент звільнення педагогічним працівникам видавалася довідка із кількістю днів невикористаних відпусток та зазначенням періоду, який зараховується до їх стажу та дає право на щорічну основну та додаткову відпустки відповідно до частини 3 статті 9 Закону України від 15.11.1996 № 504/96-ВР «Про відпустки» (далі – Закон № 504/96-ВР).

- у 2019 році (після перевірки) на новому місці роботи у комунальному закладі загальної середньої освіти I-III ступенів «Дивосвіт» Жовтководської міської ради педагогічні працівники скористалися правом на щорічні основні та додаткові відпустки, оплата яких була здійснена за рахунок коштів освітньої субвенції, які були розподілені позивачем, як головним розпорядником коштів, на заклад освіти у 2019 році.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову апеляційного суду, а рішення суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно частини першої та третьої статті 24 Закону № 504/96-ВР (аналогічного змісту частини перша та третя статті 83 КЗпП України):

у разі звільнення працівника йому виплачується грошова компенсація за всі не використані ним дні щорічної відпустки, а також додаткової відпустки працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А I групи.

у разі звільнення керівних, педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників, спеціалістів навчальних закладів, які до звільнення пропрацювали не менш як 10 місяців, грошова компенсація виплачується за не використані ними дні щорічних відпусток з розрахунку повної їх тривалості.

у разі переведення працівника на роботу на інше підприємство грошова компенсація за не використані ним дні щорічних відпусток за його бажанням повинна бути перерахована на рахунок підприємства, на яке перейшов працівник.

Проте судами було встановлено, що під час звільнення працівників (у зв'язку з переведенням до комунального закладу загальної середньої освіти I-III ступенів «Дивосвіт» Жовтководської міської ради) головним розпорядником коштів - відділом освіти виконавчого комітету Жовтководської міської ради, дійсно не було виплачено таким працівникам компенсації за дні невикористаної відпустки за час роботи у реорганізованому навчальному закладі.

Водночас грошова компенсація за не використані дні щорічних відпусток за бажанням працівників не була перерахована на рахунок підприємства, на яке перейшов працівник.

На момент звільнення педагогічним працівникам видавалася довідка із кількістю днів невикористаних відпусток та зазначенням періоду, який

зараховується до їх стажу та дає право на щорічну основну та додаткову відпустки відповідно до частини 3 статті 9 Закону 504/96-ВР.

Проте стаття 83 КЗпП України (аналогічного змісту стаття 24 Закону № 504/96-ВР) та стаття 9 Закону № 504/96-ВР різні за предметом регулювання.

Так, за змістом частини третьої статті 9 Закону України «Про відпустки» якщо працівник, переведений на роботу на інше підприємство, повністю або частково не використав щорічні основну та додаткові відпустки і не одержав за них грошову компенсацію, то до стажу роботи, що дає право на щорічні основну та додаткові відпустки, зараховується час, за який він не використав ці відпустки за попереднім місцем роботи.

В свою чергу стаття 9 Закону № 504/96-ВР має назву обчислення стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку, а отже частина третя цієї статті не надає право власнику в односторонньому порядку приймати рішення щодо заміни передбачених чинним законодавством виплат компенсації за невикористанні відпустки на зарахування цих днів до стажу роботи, що дає право на щорічні основну та додаткові відпустки.

Верховний Суд критично оцінив покликання позивача на відсутність відповідного фінансування на бюджетний рік, оскільки проведення реорганізації, звільнення працівників в кінці року і не заплановані в кошторисі кошти, не позбавляє позивача від обов'язку виплатити гарантовану чинним законодавством компенсацію працівнику за невикористану відпустку або перерахувати грошову компенсацію за бажанням працівника на рахунок підприємства, на яке він перейшов.

За такого правового регулювання Верховний Суд визнав правильним висновок суду першої інстанції про відсутність обґрунтованих правових підстав для задоволення позовних вимог відділу освіти виконавчого комітету Жовтководської міської ради.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 травня 2023 року у справі № 160/4978/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110802957>.

1.4. Про право Державної служби експортного контролю України застосовувати процедуру державного експортного контролю до товарів військового призначення, міжнародна передача яких не підлягає такому контролю

Запровадження державного експортного контролю з метою запобігання розповсюдженню зброї масового знищення, засобів її доставки та звичайних озброєнь відбувається з визначених законом підстав та щодо товарів незалежно від того, чи зазначені вони у списках товарів, що підлягають державному експортному контролю.

Законність запровадження Держекспортконтролем такого контролю залежить від обґрунтованості та достатності інформації про наміри суб'єкта або можливість використання таких товарів у державах, до яких встановлено ембарго, для кінцевих цілей, зазначених у статті 10 Закону України від 20 лютого 2003 року № 549-IV «Про

державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання»

11 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної служби експортного контролю України на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 12 березня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 15 липня 2020 року у справі № 640/19697/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Авіаремонтне підприємство «УРАРП» до Державної служби експортного контролю України про визнання протиправними дій відповідача по введенню процедури контролю за експортом авіаційних двигунів Д-30КП, Д-30КП-2 (одна з позовних вимог).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «АП «УРАРП» зареєстровано в Держекспортконтролі як суб'єкт міжнародних передач товарів), надає послуги з ремонту авіаційних газотурбінних двигунів типу Д-30КП, Д-30КП-2, що експлуатуються на літаках типу Іл-76.

Зазначені авіаційні двигуни відповідають вимогам примітки до позиції 9.А.1.а "Списку товарів подвійного використання, що можуть бути використані у створенні звичайних видів озброєнь, військової чи спеціальної техніки", додатку 1 до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 № 86. Відповідно, міжнародна передача цих двигунів здійснюється без дозволу Державної служби експортного контролю.

Також судом встановлено, що авіаційні двигуни типу Д-30КП та Д-30КП-2 внесені до Списку товарів, військового призначення, міжнародні передачі яких підлягають державному контролю (Додаток до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1807 (далі - Порядок № 1807) і розміщені у Позиції ML10 цього Списку.

Відповідно до Примітки 2 позиції ML10 контролю не підлягають маршові авіаційні двигуни, «спеціально призначені» або модифіковані для військового використання», сертифіковані органом цивільної авіації однієї або більше держав-учасниць міжнародного режиму експортного контролю «Вассенаарська домовленість» для використання на цивільних повітряних суднах. ТОВ «АП «УРАРП» використовуючи зазначену Примітку 2, здійснило митне оформлення вказаних двигунів без отримання дозволу Держекспортконтролю.

Служба безпеки України у своєму повідомленні від 01.04.2019 поінформувала Держекспортконтроль про те, що існує можливість незаконного реекспорту авіадвигунів Д-30КП та Д-30КП-2 до країн, стосовно яких діють міжнародні обмеження, для кінцевого військового використання, що створює загрозу національним інтересам України.

17.04.2019 Держекспортконтролем в порядку статті 10 Закону України від 20 лютого 2003 року № 549-IV «Про державний контроль за міжнародними

передачами товарів військового призначення та подвійного використання». введено процедуру державного контролю за міжнародними передачами усіх авіаційних двигунів типу Д-30КП, Д-30КП-2, експорт яких до будь-якої країни світу здійснюється на підставі Примітки 2 до позиції ML10 Списку товарів військового призначення, міжнародні передачі яких підлягають державному контролю, що є додатком до Порядку № 1807.

З цією метою відповідачем направлено на адресу Державної фіскальної служби України листа від 17.04.2018 «Щодо міжнародних передач авіаційних двигунів Д-30КП, Д-30КП-2», змістом якого встановлено обов'язок для всіх суб'єктів, що мають намір здійснити експорт зазначених авіаційних двигунів, звертатися до Держекспортконтролю за отриманням дозволу на право здійснення відповідної міжнародної передачі.

Про встановлення обов'язку отримання відповідних дозволів позивач поінформований листами Держекспортконтролю та Миколаївської митниці ДФС.

Позивач такі дії відповідача вважає протиправними, посилаючись на порушення вимог чинного законодавства, зокрема, статті 10 Закону № 549-IV.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено частково.

Задовольняючи частково позов, суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що рішення відповідача про обов'язковість отримання дозволу Держекспортконтролю на експортні операції авіаційних двигунів, оформлене у неналежний спосіб листом від 17.04.2019, суперечать положенням статті 10 Закону № 549-IV, покладає на суб'єктів міжнародних передач товарів додаткові обов'язки по отриманню дозвільних документів, отримання яких не передбачено чинним законодавством; припиняє (скасовує) загальні правила регулювання однотипних відносин, розповсюджується на всіх осіб, розрахований на довгострокове, неодноразове застосування, та є обов'язковим для виконання всіма суб'єктами міжнародних передач в силу частини статті 10 Закону № 549-IV.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення про відмову у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши положення статей 4, 10 Закону № 549-IV Верховний Суд дійшов висновку, що запровадження державного експортного контролю з метою запобігання розповсюдженню зброї масового знищення, засобів її доставки та звичайних озброєнь відбувається з визначених законом підстав та щодо товарів незалежно від того чи зазначені вони у списках товарів, що підлягають державному експортному контролю.

Стаття 10 Закону № 549-IV підлягає застосуванню до міжнародного постачання будь-якого товару подвійного призначення, якщо наявні обґрунтовані підстави запобігти розповсюдженню зброї масового знищення, засобів її доставки та звичайних озброєнь. Усунення Держекспортконтролю від таких заходів може мати наслідком недотримання Україною міжнародних зобов'язань та, відповідно, порушення національних інтересів.

Зважаючи на вищенаведене, суди першої та адміністративної інстанцій помилково вважали, що експорт авіаційних двигунів Д-30КП, Д-30КП-2, який здійснюється на підставі Примітки 2 до Позиції ML10 Списку товарів військового призначення, у жодному випадку не підлягає процедурі експортного контролю.

Законність запровадження Держекспортконтролем такого контролю залежить від обґрунтованості та достатності інформації про наміри суб'єкта або можливість використання таких товарів у державах, до яких встановлено ембарго, для кінцевих цілей, зазначених у статті 10 Закону № 549-IV.

Приводом для запровадження державного експортного контролю були обставини, зазначені у повідомленні Служби безпеки України від 01.04.2019 «Щодо застосування процедури експортного контролю». Ці обставини позивач під час розгляду справи не заперечив.

Зважаючи на вищенаведене, Верховний Суд не виявив підстав для визнання дій Державної служби експортного контролю України по введенню процедури контролю за експортом авіаційних двигунів Д-30КП, Д-30КП-2 протиправними.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 травня 2023 року у справі № 640/19697/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110802890>.

1.5. Про розрахунок роботодавцем (страхувальником) допомоги по тимчасовій непрацездатності

При обчисленні середньої заробітної плати для розрахунку страхових виплат у зв'язку з тимчасовою втратою непрацездатності може включатися лише заробіток, з якого в розрахунковому періоді сплачено страхові внески (єдиний внесок) до Фонду соціального страхування України, що підлягає діленню на календарні дні перебування в трудових відносинах у розрахунковому періоді, без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин

22 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Запорізький ливарно-механічний завод» на рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 01 серпня 2022 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 14 грудня 2022 року у справі № 280/3401/22 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Запорізький ливарно-механічний завод" до управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України у Запорізькій області про визнання протиправним та скасувати рішення відповідача від 20.10.2021 про повернення страхових коштів Фонду та застосування фінансових санкцій за порушення порядку використання страхових коштів Фонду; визнання протиправним та скасувати рішення від 20.10.2021 про застосування фінансових санкцій за несвоєчасне повернення або повернення не в повному обсязі страхових коштів Фонду.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

З 20.09.2021 по 01.10.2021 співробітниками Фонду проведено документальну перевірку дотримання порядку використання страхувальником страхових коштів Фонду соціального страхування України.

У акті, складеному за результатами перевірки, відображено висновок контролюючого органу про порушення позивачем, зокрема, частини другої статті 33 Закону України від 23.09.1999 № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі - Закон № 1105-XIV) та абзацу 2 пункту 3 Постанови Кабінету Міністрів України від 26.09.2001 № 1266 «Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням» (далі - Постанова №1266) при розрахунку допомоги по тимчасовій непрацездатності, із розрахункового періоду, згідно табелів обліку робочого часу, не виключено місяці розрахункового періоду (з першого до першого числа), в яких застраховані особи не працювали з поважних причин.

20.10.2021 Фондом прийняті рішення про повернення страхових коштів Фонду та застосування фінансових санкцій за порушення порядку використання страхових коштів Фонду та рішення про застосування фінансових санкцій за несвоєчасне повернення або повернення не в повному обсязі страхових коштів Фонду.

Позивачем проводилась процедура адміністративного оскарження рішень відповідача, за результатами якої скарги залишено без задоволення, після чого позивач звернувся до суду з цим позовом.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Ухвалюючи таке рішення, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив з того, що позивачем допущено нецільове використання коштів Фонду, а оскаржувані у цій справі рішення відповідача є правомірними.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши пункт 3 Постанови № 1266 Верховний Суд зазначив, що допомога по тимчасовій непрацездатності, розраховується відповідними комісіями (уповноваженим) із соціального страхування на підприємстві, виходячи із середньоденної заробітної плати працівника, яка обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період заробітної плати (доходу, грошового забезпечення), на яку нарахований єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та/або страхові внески на відповідні види загальнообов'язкового державного соціального страхування на кількість календарних днів зайнятості.

У разі, коли застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше ніж календарний місяць за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період визначається за фактично відпрацьований час (календарні дні) перед настанням страхового випадку.

Колегія суддів Верховного Суду погодилась з висновками судів попередніх інстанцій про те, що у відповідності до вище наведених норм правового регулювання при обчисленні середньої заробітної плати для розрахунку страхових виплат може включатися лише заробіток, з якого у розрахунковому періоді сплачено страхові внески (єдиний внесок) до Фонду, який підлягає діленню на календарні дні перебування в трудових відносинах у розрахунковому періоді, без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин.

Судами встановлено, що у спірні періоди позивачем враховані при визначенні середньоденного заробітку місяці, у яких фактично співробітники не працювали через те, що у всі робочі дні у відповідних місяцях, згідно трудового розпорядку, перебували на лікарняному.

Суди дійшли у цій справі дійшли обґрунтованого висновку про те, що та обставина, що початок чи закінчення тимчасової непрацездатності робітника припадає на вихідний день не свідчать про необхідність врахування цих неробочих днів для визначення середньоденного заробітку, оскільки працевлаштовані особи у спірний період фактично не поверталися до виконання трудових обов'язків.

В такому випадку, якщо особа не працювала у вихідні дні, то не отримувала заробітну плату для розрахунку виплат на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а, відповідно, місяці, в яких застрахована особа не працювала з поважних причин, а також у вихідні дні, мають виключатись із розрахунку.

Таким чином, обґрунтованим є висновок Фонду про порушення позивачем вимог чинного законодавства в частині неправомірного використання коштів Фонду у сумі 481,07 грн. внаслідок неправильного розрахунку допомоги по тимчасовій непрацездатності через невиключення із розрахункового періоду місяцю, в якому застраховані особи не працювали.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 травня 2023 року у справі № 280/3401/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111015298>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1.1. Про чинники, які впливають на своєчасність розгляду запитів на публічну інформацію в умовах правового режиму воєнного стану

На можливість належного опрацювання запитів і надання запитуваної інформації впливають заходи, передбачені, зокрема, статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», що їх вживають органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші розпорядники публічної інформації в умовах правового режиму воєнного стану, тому своєчасність розгляду запитів на публічну інформацію може залежати від багатьох чинників, зокрема, адресата, якому надісланий запит, режиму його роботи та наявності технічних можливостей опрацювати

кореспонденцію (засобів комунікації, інтернету), наближення установи до місць проведення бойових дій, характеру запитуваної інформації тощо

04 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 20 червня 2022 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 25 жовтня 2022 року у справі № 380/7189/22 за позовом ОСОБА_1 до Печерського районного суду міста Києва про визнання протиправною відстрочку відповідача у задоволенні запиту на інформацію та зобов'язання надати запитувані документи

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

16 квітня 2022 року ОСОБА_1 звернувся до Печерського районного суду міста Києва із запитом на доступ до публічної інформації, у якому просив надати йому електронні копії усіх рішень та протоколів Зборів суддів Печерського районного суду міста Києва, на яких починаючи з 01.01.2014 відбулось обрання голови Печерського районного суду міста Києва та/або припинення повноважень голови Печерського районного суду міста Києва.

Листом від 20.04.2022 за підписом Голови Печерського районного суду міста Києва позивача повідомлено про те, що з урахуванням рішення Ради суддів України від 25.03.2022 №11 відстрочено надання відповіді на його запит до закінчення строку дії воєнного стану в Україні.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій змінив в мотивувальній частині в редакції цієї постанови в частині задоволених позовних вимог, в іншій частині рішення судів попередніх інстанцій залишив – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до положень частини третьої статті 34, частини другої статті 64 Конституції України, статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» право на доступ до інформації в умовах воєнного стану може підлягати обмеженням, перш за все, для захисту інтересів національної безпеки та територіальної цілісності держави.

На можливість належного опрацювання запитів і надання запитуваної інформації впливають заходи, передбачені, зокрема, статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», що їх вживають органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші розпорядники публічної інформації в умовах правового режиму воєнного стану, тому своєчасність розгляду запитів на публічну інформацію може залежати від багатьох чинників, зокрема, адресата, якому надісланий запит, режиму його роботи та наявності технічних можливостей опрацьовувати кореспонденцію (засобів комунікації, інтернету), наближення установи до місць проведення бойових дій, характеру запитуваної інформації тощо.

В листі Печерського районного суду міста Києва не зазначено конкретних причин, зумовлених введеним в Україні воєнним станом, у зв'язку з якими запит позивача на інформацію не міг бути задоволений у встановлений законом строк. Водночас відповідач відстрочив надання відповіді на запит до закінчення строку дії воєнного стану в Україні, посилаючись на рішення Ради суддів України від 25.03.2022 №11, яким судам в інтересах національної безпеки було рекомендовано тимчасово відстрочити до закінчення строку дії воєнного стану в Україні надання відповідей на запити про публічну інформацію, що надійшли з початку введення воєнного стану в Україні - 24 лютого 2022 року.

За таких мотивів прийнятого відповідачем рішення та зважаючи на продовження роботи Печерського районного суду міста Києва в умовах воєнного стану, змісту інформаційного запиту, який стосувався відкритої інформації щодо обрання голови цього суду, застосування відповідачем у цьому випадку інструменту відстрочки на весь час дії воєнного стану в Україні, з урахуванням загальної рекомендації судам, висловленої Радою суддів України на початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, не було виправдано причинами, що об'єктивно унеможлилювали надання запитуваної інформації у встановлений законом строк або становили загрозу національній безпеці.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 травня 2023 року у справі № 380/7189/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110640552>.

1.2. Про наявність дискримінаційних ознак у нормах Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо священнослужителів інших конфесій

Священнослужителям надається відстрочка від призову на строкову військову службу. У значенні Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (Закон № 2232-XII) священнослужителем є особа, яка закінчила заклад вищої або середньої духовної освіти і займає посаду в релігійній організації, що діє на основі статуту (положення), зареєстрованого у встановленому порядку. Проте цей Закон не враховує особливостей інших конфесій, зокрема священнослужителів Релігійної організації «Релігійний Центр Свідків Єгови в Україні». За канонічними настановами та правилами всесвітньої конфесії Свідків Єгови, набуття особою духовного сану священнослужителя – служителя (диякона) збору – не відбувається внаслідок навчання у будь-якому навчальному закладі та отримання відповідного диплома, слід враховувати відповідність особи вимогам, установленим у Біблії для священнослужителів.

В аспекті наведеного, на думку Суду, держава, надаючи окремій категорії осіб певне право, не може не враховувати особливостей деяких груп осіб із цієї категорії. Наприклад, якщо держава надає право на відстрочку від призову на строкову військову службу священнослужителям, то вона має встановлювати норми, які враховують їхню своєрідність. Це становить зміст принципу рівності перед законом,

який передбачає, що органи публічної влади повинні однаково застосовувати законодавчі норми до всіх осіб без будь-якої дискримінації

11 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 04 лютого 2019 року на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 28 травня 2019 року у справі № 1140/3182/18 за позовом ОСОБА_1 до Міської призовної комісії м. Кропивницького, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на стороні відповідача, - Кропивницького міського військового комісаріату - про визнання протиправним і скасування рішення, зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

01 жовтня 2018 року позивач звернувся до відповідача із заявою про надання відстрочки від призову на строкову військову службу, яка, з посиланням на частини першу, тринадцяту статті 17 Закону №2232-XII, мотивована тим, що він має право на таку, адже є охрещеним служителем Релігійного об'єднання Свідків Єгови в Україні, з 01.10.2017 займає посаду та має духовний сан священнослужителя - служителя (диякон) збору.

Військовий комісаріат листом проінформував позивача, що він не має права на відстрочку від призову на строкову військову службу для продовження професійної діяльності, оскільки не закінчував вищій або середній духовний навчальний заклад.

Згідно з витягом з книги протоколів засідань Міської призовної комісії м. Кропивницького позивача визнано придатним до військової служби.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій скасував та направив справу на новий розгляд.

ОЦІНКА СУДУ

Норма абзацу 4 частини тринадцятої статті 17 Закону №2232-XII передбачає надання відстрочки призову на військову службу священнослужителям, які відповідають таким умовам: а) закінчили вищі або середні духовні навчальні заклади; б) займають посаду в релігійних організаціях, що діють за статутом (положенням), зареєстрованим у встановленому порядку; в) виконують обов'язки священнослужителя.

Призовник, який бажає отримати відстрочку від призову на строкову військову службу, повинен подати відповідні документи до військового комісаріату для підтвердження свого права на отримання цієї відстрочки.

У цій справі не є спірним, що ОСОБА_1 не закінчував вищого або середнього духовного навчального закладу, а тому і не надав відповідних документів до Міської призовної комісії м. Кропивницького через їхню відсутність.

Отже, відповідач, розглядаючи заяву позивача про надання йому відстрочки, порушень у тлумаченні норми абзацу 4 частини тринадцятої статті 17 Закону №2232-XII не допустив.

Натомість Верховний Суд, у ході розгляду цієї справи, виявив дискримінаційний характер положень абзацу 4 частини тринадцятої статті 17 Закону №2232-XII стосовно інших священнослужителів, ніж тих, які закінчили вищі або середні духовні навчальні заклади, і наявності права у таких на надання відстрочки від призову на строкову військову службу з огляду на виконання аналогічних по суті обов'язків.

Так, священнослужителям надається відстрочка від призову на строкову військову службу. У значенні Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (Закон №2232-XII) священнослужителем є особа, яка закінчила заклад вищої або середньої духовної освіти і займає посаду в релігійній організації, що діє на основі статуту (положення), зареєстрованого у встановленому порядку. Проте цей Закон не враховує особливостей інших конфесій, зокрема священнослужителів Релігійної організації «Релігійний Центр Свідків Єгови в Україні».

Позивач вказав на те, що канонічне призначення та усунення священнослужителів - служителів (дияконів) збору Релігійної організації «Релігійний Центр Свідків Єгови в Україні» - належить виключно від компетенції Керівного комітету цього Релігійного об'єднання, що відповідає положенням Статуту Релігійної організації «Релігійний Центр Свідків Єгови в Україні».

За канонічними настановами та правилами всесвітньої конфесії Свідків Єгови, набуття особою духовного сану священнослужителя - служителя (диякону) збору - не відбувається внаслідок навчання у будь-якому навчальному закладі та отримання відповідного диплому, а враховуючи відповідність особи вимогам, установленим у Біблії для священнослужителів.

В аспекті наведеного, на думку Суду, держава, надаючи окремій категорії осіб певне право, не може не враховувати особливостей деяких груп осіб з цієї категорії. Наприклад, якщо держава надає право на відстрочку від призову на строкову військову службу священнослужителям, то вона повинна встановлювати норми, які враховують їхню своєрідність. Це складає зміст принципу рівності перед законом, який передбачає, що органи публічної влади повинні однаково застосовувати законодавчі норми до всіх осіб без будь-якої дискримінації.

За даними Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України, відповідно до Звіту про мережу церков і релігійних організацій в Україні, конфесія Свідків Єгови має 2 446 священнослужителів, при цьому, на відміну від багатьох інших релігійних організацій, не має жодного духовного навчального закладу, ані вищого, ані середнього, ані у денній, ані у заочній формі навчання (зазначений звіт є загальнодоступним).

Проте суди попередніх інстанцій не надали оцінки цьому, не дослідили обставин і відповідних доказів щодо: а) способу обрання служителів збору (дияконів) Релігійної організації «Релігійний Центр Свідків Єгови в Україні», б) кваліфікаційних вимог до них, в) терміну їхнього служіння, г) безпосередніх обов'язків, г) документів, які підтверджують їхнє обрання і служіння. У контексті наведених обставин суди

попередніх обставин повинні надати відповідь чи відповідає позивач ознакам священнослужителя.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 травня 2023 року у справі № 1140/3182/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110826956>.

1.3. Про помилковість зазначення в листі-згоді на обробку персональних даних учасника публічних закупівель «місця реєстрації» учасника замість «місця проживання»

Відповідно до підпункту 3.1.5 пункту 1 розділу III тендерної документації на вимогу Закону України «Про захист персональних даних» учасник повинен надати в складі пропозиції згоду (лист у довільній формі) на обробку персональних даних (із їх зазначенням) посадової особи учасника, що підписала документи пропозиції (в тому числі збирання, зберігання, поширення). У листі-згоді на обробку персональних даних мають бути зазначені: прізвище, ім'я по батькові особи, її місце проживання, ідентифікаційний код, паспортні дані (серія, номер, ким і коли виданий). Поняття формальних (несуттєвих) помилок було визначено в підпункті 5.3.3 тендерної документації, проте під час розгляду тендерної пропозиції переможця замовник не встановив таких помилок.

Зазначення учасником місця реєстрації, а не місця проживання не може вважатися формальною помилкою, оскільки це не технічна помилка чи описка, що пов'язана з оформленням тендерної пропозиції, а помилка, яка впливає на зміст пропозиції, у зв'язку з чим правильним є висновок про те, що наданий у складі тендерної пропозиції переможця лист-згода на обробку персональних даних ОСОБА_1 не відповідає умовам підпункту 3.1.5 пункту 1 розділу III тендерної документації замовника

04 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління Північного офісу Держаудитслужби в Житомирській області на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 04 лютого 2021 року у справі № 240/6243/20 за позовом Кочерівської сільської ради Радомишльського району Житомирської області до Північного офісу Держаудитслужби в особі Управління Північного офісу Держаудитслужби в Житомирській області, третя особа - товариство з обмеженою відповідальністю "Тетерів-Будпроект" про визнання протиправним та скасування висновку

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідачем при проведенні моніторингу відкритої процедури закупівель за предметом "Реконструкція недіючої громадської будівлі "Будинок культури" під клуб дозвілля за АДРЕСА_1, код за ДК 021:2015: Будівельні 45000000-7 виявлено порушення вимог частини першої статті 17 та пункту 2 частини другої статті 22 Закону України «Про публічні закупівлі» через відсутність у тендерній документації

всіх вимог зазначених в ст. 17 Закону України «Про публічні закупівлі», а також невідповідність змісту листа – згоди на обробку персональних даних переможця тендеру умовам підпункту 3.1.5 пункту 1 розділу III тендерної документації (зазначено місце реєстрації особи, а не місця проживання).

За результатами проведеного моніторингу, Управління Північного офісу Держаудитслужби в Житомирській області зобов'язало позивача здійснити заходи щодо усунення виявлених порушень в установленому законодавством порядку зокрема, в межах законодавства вжити заходів щодо розірвання договору від 25.03.2020 року №11 відповідно до законодавства, та протягом п'яти робочих днів з дня оприлюднення висновку оприлюднити через електронну систему закупівель інформацію та/або документи, що свідчать про усунення порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель.

Рішенням суду першої інстанції у задоволенні позову відмовлено.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої та ухвалив постанову, якою задовольнив позовні вимоги.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення суду апеляційної інстанції скасував та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Одне з ключових правових питань спору полягає у тому, що тендерна документація замовника не містить вимог, встановлених частиною 1 статті 17 Закону №922-VIII, а саме не перераховано усього переліку підстав прийняття рішення про відмову учаснику в участі у процедурі закупівлі, а зазначено лише про спосіб підтвердження відповідності учасників установленим критеріям і вимогам згідно із законодавством.

Суд апеляційної інстанції прийшов до висновку, що п.2 ч. 2 ст. 22 Закону №922-VIII не вимагає від замовника повного зазначення положень ч.1 ст. 17 Закону №922-VIII у тендерній документації.

Разом з тим, стаття 17 Закону №922-VIII є нормою імперативного характеру і визначає поведінку суб'єктів - учасників публічних закупівель та чітко встановлює, що вимоги ч.1 ст.17 цього Закону мають зазначатись в тендерній документації, тому зазначені вище висновки суду апеляційної інстанції про необов'язковість такого повного зазначення є помилковими.

Щодо встановлених в ході моніторингу порушень у тендерній пропозиції переможця ТОВ "Тетерів-Будпроект", Верховний Суд зазначив, що відповідно до п. 3.1.5 пункту 1 розділу III тендерної документації на вимогу Закону України "Про захист персональних даних" учасник повинен надати в складі пропозиції згоду (лист в довільній формі) на обробку персональних даних (із їх зазначенням) посадової особи учасника, що підписала документи пропозиції (в тому числі збирання, зберігання, поширення). В листі-згоді на обробку персональних даних мають бути зазначені: прізвище, ім'я по-батькові особи, її місце проживання, ідентифікаційний код, паспортні дані (серія, №, ким і коли виданий).

У складі тендерної пропозиції переможця надано лист-згоду на обробку персональних даних особи, в якому вказано інформацію про місце реєстрації особи,

що підписала документи пропозиції, а не місця її проживання. При цьому, у вищевказаному листі, відсутня інформація, що місце реєстрації вказаної особи збігається з її місцем проживання.

Суд апеляційної інстанції з цього приводу вказав, що зазначення учасником інформації про місце реєстрації, без конкретизації місця проживання, за наявності даної інформації у паспорті, не можна вважати помилкою, яка суттєво впливає на зміст тендерної пропозиції, а є формальною (несуттєвою) помилкою.

Разом з тим, Суд зазначив, що відповідно до частини третьої статті 22 Закону України «Про публічні закупівлі» тендерна документація може містити опис та приклади формальних (несуттєвих) помилок, допущення яких учасниками не призведе до відхилення їх пропозицій.

Поняття формальних (несуттєвих) помилок було визначено у п.5.3.3 тендерної документації, проте під час розгляду тендерної пропозиції переможця замовником не було встановлено таких помилок.

За таких обставин Верховний Суд дійшов висновку, що зазначення учасником місця реєстрації, а не місця проживання не може вважатися формальною помилкою, оскільки це не є технічною помилкою чи опискою, що пов'язана з оформленням тендерної пропозиції, а є помилкою, яка впливає на зміст пропозиції у зв'язку з чим правильним є висновок про те, що наданий у складі тендерної пропозиції переможця лист - згода на обробку персональних даних ОСОБА_1, не відповідає умовам підпункту 3.1.5 пункту 1 розділу III тендерної документації замовника.

Крім того переможцем тендеру було недотримано вимог п.п.3.5.5. п. 5 розділу III Тендерної документації від учасників у складі тендерної документації на відповідність кваліфікаційному критерію - "Наявність обладнання та матеріально-технічної бази", оскільки на підтвердження наявності необхідного обладнання, машин і механізмів не було надано жодних правовстановлюючих документів.

Позивач вважає, що наявність документів, що підтверджують право власності або оренди на вказане обладнання, у даному випадку, не є обов'язковим, оскільки воно буде використовуватись субпідрядником.

Аналіз положень ст. 16 Закону №922-VIII свідчить, що у разі залучення потужностей інших суб'єктів господарювання як субпідрядників/співвиконавців, учасник процедури має документально підтвердити наявність у субпідрядників необхідного обладнання, тобто відповідність встановленому кваліфікаційному критерію.

Також, п.п.3.5.5. п. 5 розділу III Тендерної документації чітко встановлено надання учасником документів, що підтверджують право власності (договір купівлі-продажу, технічний паспорт, балансова відомість, інвентарна картка обліку, інше) або договору оренди, або інших документів, що підтверджують наявність в учасника машин і механізмів.

За таких обставин Верховний Суд погоджується із висновком суду першої інстанції про невідповідність тендерної пропозиції ТОВ "Тетерів-Будпроект" умовам п.п.3.5.5. п.5 розділу III тендерної документації та кваліфікаційним критеріям визначеним ст.16 Закону №922-VIII.

Пунктом 4 частини першої статті 30 Закону України «Про публічні закупівлі» визначено, що умовою для відхилення тендерної пропозиції є невідповідність такої пропозиції умовам тендерної документації.

З огляду на викладені вище обставини, Верховний Суд погодився з висновком суду першої інстанції, що спірне рішення прийнято відповідачем на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені законодавством України, а тому позовні вимоги задоволенню не підлягають.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 травня 2023 року у справі № 240/6243/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110640873>.

1.4. Про відсутність правових підстав для звільнення особи з військової служби під час воєнного стану через отримання такою особою бронювання

Системний і буквальный способи тлумачення норм статей 23–25 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» дають Суду підстави для висновку про те, що відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації та звільнення з військової служби під час мобілізації є різними поняттями і ґрунтуються на положеннях різних інститутів військового права. За колом осіб бронювання стосується тільки військовозобов'язаних і є для них підставою для відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації. Своєю чергою звільнення з військової служби стосується військовослужбовців, тобто осіб, які проходять військову службу.

Отже, за змістом і метою бронювання військовозобов'язаних осіб не стосується правовідносин, пов'язаних зі звільненням військовослужбовців із військової служби. Тому факт бронювання військовозобов'язаної особи після її призову на військову службу не може розглядатися як поважна причина для її звільнення з військової служби під час воєнного стану на підставі підпункту «г» пункту 2 частини четвертої статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»

22 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу представника ОСОБА_1 на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 30 червня 2022 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 28 листопада 2022 року у справі № 260/1851/22 за позовом ОСОБА_1 до Військової частини НОМЕР_1 про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 є засновником та директором товариства з обмеженою відповідальністю «НВК «Вітус».

Наказом командира військової частини (по стройовій частині) від 14 березня 2022 року солдата запасу ОСОБА_1 призначено водієм 1 відділення 5 взводу охорони 3 роти охорони 1 батальйону охорони військової частини НОМЕР_1 .

17 березня 2022 року ОСОБА_1 прийняв військову присягу у військовій частині.

Водночас, наказом Міністерства економіки України від 29 березня 2022 року за №604-22 «Про бронювання військовозобов'язаних за ПрАТ «Українська міжбанківська валютна біржа», АТ «Українські енергетичні машини», ТОВ «Співдружність Авіа Буд», НВК «ВІТУС», ТОВ «Медіко» та ТОВ «Смарт Майнінг» вирішено забронювати, зокрема, за НВК «ВІТУС» на період мобілізації та на воєнний час військовозобов'язаних, які працюють у зазначених суб'єктів господарювання, за списком, наданим Мінекономіки, крім військовозобов'язаних, які мають дефіцитні для Збройних Сил України військово-облікові спеціальності згідно листа Міністерства оборони України від 11 березня 2022 року №220/1469, а також громадян України, які не проходили військову службу, згідно листа Міністерства оборони України від 27 березня 2022 року №220/1960.

Також заброньованим надано відстрочку на військову службу під час мобілізації на 6 місяців.

У зв'язку з цим позивач неодноразово звертався до різноманітних суб'єктів владних повноважень з проханням звільнити його з військової служби, проте не досяг успіху у цьому питанні, що у свою чергу і змусило його звернутися до суду за захистом своїх прав.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі оцінювалась правомірність пасивної поведінки військової частини щодо не звільнення з військової служби військовослужбовця, котрий проходить службу за призовом під час мобілізації у період воєнного стану та має бронювання, отримане ним після початку проходження військової служби.

Проаналізувавши положення статей 23-25 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» Верховний Суд звернув увагу на те, що відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації та звільнення з військової служби під час мобілізації є різними поняттями і ґрунтуються на положеннях різних інститутів військового права.

За колом осіб бронювання стосується тільки військовозобов'язаних і є для них підставою для відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації. Своєю чергою, звільнення з військової служби стосується військовослужбовців, тобто осіб, які проходять військову службу.

Отже, за змістом і метою бронювання військовозобов'язаних осіб не стосується правовідносин, пов'язаних зі звільненням військовослужбовців із військової служби.

Тому факт бронювання військовозобов'язаної особи після її призову на військову службу не може розглядатися як поважна причина для її звільнення з військової служби під час воєнного стану на підставі підпункту «г» пункту 2 частини четвертої статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Застосувавши ці висновки до справи, яка переглядається, Верховний Суд констатував, що оскільки позивач був призваний на військову службу 14 березня

2022 року під час мобілізації в умовах воєнного стану, то він втратив статус військовозобов'язаної особи і набув статусу військовослужбовця, а відтак наказ Міністерства економіки України від 29 березня 2022 року про його бронювання не є підставою для звільнення з військової служби за підпунктом «г» пункту 2 частини четвертої статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Відсутність передумов для звільнення позивача з військової служби з указаної підстави свідчить про правомірність оскаржуваної поведінки військової частини, тож позовні вимоги не можуть бути задоволені.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 травня 2023 року у справі № 260/1851/22 можна ознайомитися за посиланням – https://reyestr.court.gov.ua/Review/111036099_

1.5. Про визначені законодавством випадки переміщення поліцейського по службі за його згодою

Щодо згоди поліцейського на переміщення на рівнозначну посаду слід зазначити, що серед підстав для переміщення поліцейських на рівнозначні посади пункт 2 частини першої статті 65 Закону України «Про національну поліцію» (Закон № 580-VIII) безпосередньо виділяє лише одну підставу для такого переміщення, яка враховує побажання поліцейського, а саме переміщення за ініціативою поліцейського.

Згода поліцейського є необхідною також при переміщенні його по службі у зв'язку зі скороченням штатів (частина друга статті 68 Закону № 580-VIII).

В усіх інших випадках підставою переміщення визначено певні обставини або рішення певних органів, настання (прийняття) яких не залежить від волі поліцейського, в тому числі переміщення для більш ефективної служби, з урахуванням інтересів служби

25 травня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Національної поліції в Чернігівській області на Чернігівського окружного адміністративного суду від 10 лютого 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 07 квітня 2020 року у справі № 620/3663/19 за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Національної поліції в Чернігівській області про визнання протиправним і скасування наказу, поновлення на посаді, зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

З 01.10.1996 ОСОБА_1 проходив службу в органах внутрішніх справ, з 07.11.2015 - у Національній поліції України. 18.09.2018 позивач призначений на посаду начальника Срібнянського ВП Прилуцького ВП ГУНП в Чернігівській області, має спеціальне звання «майор поліції».

Наказом ГУНП в Чернігівській області від 07.11.2019 майора поліції ОСОБА_1 з 07 листопада 2019 року призначено заступником начальника Ічнянського ВП

Прилуцького ВП ГУНП, звільнивши його з посади начальника Срібнянського ВП Прилуцького ВП ГУНП.

Підставою видання цього наказу зазначено висновок ГУНП від 07.11.2019 про необхідність переміщення поліцейського ГУНП в Чернігівській області на рівнозначну посаду в порядку статті 65 Закону №580-VIII (для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби).

Посада на якій перебував позивач та на яку його було переміщено є рівнозначними за граничним спеціальним званням середнього складу поліції (майор поліції) відповідно до наказу Національної поліції України від 04.12.2015 №142.

Наказом ГУНП в Чернігівській області від 26.12.2019 внесені зміни до наказу від 07.11.2019 та датою призначення позивача заступником начальника Ічнянського ВП Прилуцького ВП ГУНП визначено 16 листопада 2019 року з урахуванням довідки про його тимчасову непрацездатність, виданої КНП «Прилуцька центральна міська лікарня» від 07.11.2019 №186.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, позов задоволено частково.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною другою статті 65 Закону №580-VIII (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) було обумовлено, що посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачене вище спеціальне звання поліції.

За правилами частин сьомої-дев'ятої статті 65 Закону №580-VIII (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) переведення поліцейських здійснюється у разі, якщо звільнення їх із посад або призначення на інші посади належить до номенклатури призначення різних керівників. Переведення поліцейського може здійснюватися за його ініціативою, ініціативою прямих керівників (начальників), керівників інших органів (закладів, установ) поліції, які порушили питання про переміщення. Переведення поліцейського здійснюється на підставі єдиного наказу про звільнення із займаної посади та направлення для подальшого проходження служби до іншого органу (закладу, установи) поліції та про призначення на посаду в органі (закладі, установі) поліції, до якого переміщується поліцейський.

Виходячи з встановлених у цій справі обставин та з урахуванням закладеного в частині другій статті 65 Закону №580-VIII принципу градації посад у поліції, за яким вищою вважається посада, за якою передбачене вище спеціальне звання поліції, Верховний Суд дійшов висновку про рівнозначність посад начальника Срібнянського ВП Прилуцького ВП ГУНП в Чернігівській області та заступника начальника Ічнянського ВП Прилуцького ВП ГУНП в Чернігівській області, для яких встановлено однакове граничне спеціальне звання поліції.

Що стосується згоди поліцейського на переміщення на рівнозначну посаду, то серед підстав для переміщення поліцейських на рівнозначні посади пункт 2 частини першої статті 65 Закону №580-VIII безпосередньо виділяє лише одну підставу для такого переміщення, яка враховує побажання поліцейського, а саме переміщення за ініціативою поліцейського.

Згода поліцейського є необхідною також при переміщенні його по службі у зв'язку зі скороченням штатів (частина друга статті 68 Закону №580-VIII).

В усіх інших випадках підставою переміщення визначено певні обставини або рішення певних органів, настання (прийняття) яких не залежать від волі поліцейського, в тому числі переміщення для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби.

При цьому пункт 2 частини першої статті 65 Закону №580-VIII передбачає єдине правило щодо можливості переміщення поліцейських на рівнозначні посади в інтересах служби, не відокремлюючи випадки такого переміщення в межах однієї місцевості (населеного пункту) чи в іншу місцевість.

Таким чином, спеціальне законодавство, чинне на момент виникнення спірних правовідносин, не вимагало згоди поліцейського при прийнятті рішення про його переміщення в інтересах служби на рівнозначну посаду у цю або іншу місцевість.

Верховний Суд для більш чіткого розуміння цієї позиції додав, що відсутність у Законі №580-VIII та Положенні про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ норми про обов'язковість згоди поліцейського на переміщення в іншу місцевість на рівнозначну посаду для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби, вказує не про неврегульованість цих правовідносин нормами спеціального законодавства, а про їхнє вирішення у спосіб, відмінний від правового регулювання трудових відносин відповідно до норм трудового законодавства.

Зміни в спеціальному законодавстві з питань проходження служби в поліції (внесені до Закону №580-VIII зміни згідно із Законом від 15.03.2022 №2123-IX «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»), які відбулися з 01 травня 2022 року, виключили можливість субсидіарного застосування норм трудового законодавства до регулювання порядку переміщення поліцейських, усунувши таким чином неоднозначне застосування відповідних норм права у подібних правовідносинах, що мало місце в судовій практиці, зокрема, постановвах Верховного Суду, на які посилалися сторони і суди попередніх інстанцій під час вирішення цієї справи.

З огляду на викладене, висновок судів попередніх інстанцій у цій справі щодо протиправності оскаржуваного наказу про переміщення позивача з підстави ненадання останнім згоди на таке переміщення не ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за травень 2023 року / Упоряд.: відділ аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду управління аналітичної допомоги касаційним судам та Великій Палаті Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи (I) департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду; відділ забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. Київ, 2023. – 42 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua